

JÓ PÁSZTOR

KERESZTYÉN CSALÁDI LAP.

SZERKESZTI
KOVÁCS SÁNDOR
THEOL. AKAD. TANÁR.

ÁRA :
EGY ÉVRE 2 KORONA. — FÉLÉVRE
1 KORONA 20 FILLÉR.

Pünkösöd.

*Oh örök Isten, áldott Szentlélek!
Kit Istenemnek szívből ismerlek,
Minden bús szívnek jóvigasztalója,
Dicsérlek Uram s téged hisztellek,
Oh gyenge hitnek kegyes táplálója!*

*Te vagy Istennek szent ajándéka,
Kinek bennünket béfed árnyéka,
Te vagy minden jónak teljes kútfeje,
Melyből lelkünknek foly jó szándéka,
Munkálódván belől lelked ereje.*

*Dó kegyelmednek kifolyt soksága,
Zénylik elménkben világossága;
A szeretetnek tüzeit felgyulasztod,
A honnan gerjed szívünk viysága,
Mert nálunk lelked vendégül marasztod.*

*Te szülöd újjá a kemény szívet,
A hitfelemből építesz hitet;
Azt ajándékkal szépen hjarmatozol,
Aadván lelkünknek felvont kezívet
A sátán ellen velünk táborozol.*

Oh életemnek édes vezére,
 Ellenségemnek ne adj kezére;
 Páforíts, oktass, igazgasd utamat,
 Szabd tetszésedhez akaratomat,
 Kegyelmeidnek legeltess vizére.

Terjeszd szívemben az igaz hifét,
 Melyet szent lelked bennem készített,
 Hogy az Úr Jézust magamhoz kapcsoljam,
 Őt ki mindenkor frissen enyhített,
 És imádással szent nevedet áldjam!

Ráday Pál.
 1677—1733.

Jövel Szentlélek Úristen!

Úr Isten, mennyei Atyánk, szívből kérünk téged, viraszsz reánk igazi pünkösödöt és töltsd ki népedre szent Lelkedet! Vágyakozunk a te Lelked után, a melynél nincsen e földön nekünk igazabb és becsesebb javunk, sem hatalom, sem gazdagság, sem gyönyörűség. A te szent Lelked után, mely nem oly kicsinyes, félénk, gyámoltalan és csüggedt, mint a mi saját lelkünk. Küldd el reánk a te szabad, hatalmas, bátor és tiszta Lelkedet! Fakaszsz bennünk igazi, mély keresztyén gondolatokat, érzéseket és vezérelj általuk minden jóra akaratunkat. Irtsd ki a telhetetlen önzést és plántálj önfeláldozó szeretetet helyébe; oltsd el a csüggedést és gyűjtsd meg a bizalom világát; távoztasd el a kétséget szívünkéből s töltsd meg szikla erejű állhatatossággal. Újíts meg bennünket bölcs végzésed szerint s gyógyuljunk meg általad lélekben óh lelkeknek Ura Istene!

Add nekünk, Uram, a te Lelkedet! Nem emberi szellemet, papi szellemet kérünk tőled, sem a betűimádás szellemét, hanem a te élő, örökké sugárzó, fáradhatatlan erejű szent szellemedet. Azt a szellemet, melyből a te apostolaid ezredeken által erőt és bátorságot merítettek, ha koruk balhiedelmeivel, vakságával, gyűlöletével, hatalmas bálványaival kellett csatázniok. Őrizz

bennünket kiváltkép attól a hamis vélekedéstől, hogy egyes-egyedül csak az engedelmesség és meghódolás kedves előtted, a ki meghajolást nem ismerő hősök és mártírok Istene voltál. Bontsd meg a renyheség terméketlen békéjét, zavard meg a kegyes szendergést, verd föl halálos álmukból az elmerült lelkeket, hogy éhezzenek és szomjúhozzák igazságodat és rendületlen hűséggel szolgáljanak néked. Őrizd meg kérünk anyaszentegyházadat, hogy hatalomvágytól eltelt elmék a te szent szabad Lelkedet emberi találmányok és rendszabályok jármába ne hajtsák. Gyötrődünk óh Atyánk a miatt, hogy a Biblia lelke elköltözött közülünk és az emberi megszokás törvénye elhatalmazott rajtunk, mikép az árvizek a mezőkön. A megszokás lelke, mely e világ és bűn ellen tusázni nem tud, áldozatra és meghalni gyenge. Óvj meg ettől a kártékony szellemtől, mely nem tőled eredt és mégis krisztusi szavakba öltözködik.

Ismertesd meg velünk Atyánk igazán Krisztusunk szellemét, a kérlelhetetlen harcnak és az alázatos szelídségnek lelkét, mert mindezek nélkül szűkölködik a te földi anyaszentegyházad. Engedékenyek vagyunk a por követeléseiivel szemben, restek a munkára, és dölyfösek, hiúság rabjai, akár csak e világ hatalmasai. Add, hogy a mi lelkünk Jézus örök lelkéhez ragaszkodjék s minden válságában vele harcoljon, belőle táplálkozzék. E szellem által változtass bennünket igazi, élő szellemekké és segítj arra, hogy Krisztus lelkét, személyét emberi gyarlóság, értetlenségből vagy önző indulatból le ne alacsonyítsa s nagyságával nap módjára örökké tündökljék köztünk. Pattants lelkünkbe szikrát a te lángodból, akaratot a te akaratodból, bizalmat a te bizalmadból, jóságot a te jóságodból! Mint gyermekeid a te fegyvereiddel viaskodjunk s benned bízunk, láthatatlan szövetségeseink, pásztorunk és fejedelmünk hatalmában.

Taníts testvérek módjára élnünk e földön felebarátainkkal, értesd meg, hogy a testvéri lélek ember voltunknak s istenfiui természetünknek gyümölcse és senki nem mehet hozzád, csak az, a ki a szeretet útján közeledik széked elé. Terjeszd közöttünk országodat és téríts minden népet a te változhatatlan

bölcs törvényed pálcája alá. Cselekeded óh Atyánk, hogy elfeledjük a magunk kívánságait és munkáljuk másoknak, a közönségnek javát. Töröld el a pártosság és önszeretet vétkét s ápolj bennünk a jó egyetértést. Rontsd le örök hatalmaddal a hamis korlátfalakat, a melyeket a világ kénye emelt gyermekeid közé és taníts lelkeket hódítani nem testi fegyverekkel, hanem Igéd erejével s példás tiszta életünkkel. Érezzük, hogy a mi keresztyénségünk nem a te Lelkedtől lelkezett gyermek, hanem pusztán a szép szavak keresztyénsége. Esedezünk hozzád, változtasd a mi világi keresztyénségünket néked tetsző, szeretettel gazdag jézusi keresztyénséggé; vezess e taposott ösvényről a te igazságod töretlen keskeny útjára, mely örök életnek révébe viszen. Teremts bennünket a te Igéd apostolaivá mind e széles világ számára, fegyverezz föl minden támadás ellen és szerezz nekünk diadalmat! Fogadj be a te szent Lelked közösségébe s általa győzzünk bűnön és halálon! Szent Lélek Isten, jövel, térj be hozzánk! Ámen!

(N. F. után)

Sz.

A konfirmánsok.

Tegnér Esaiás költeménye.*

Pünkösd volt, a gyönyörnek napja. A falusi templom
Álla fehéren a regg fényében. Az ércakásával

* Hazánkban több helyütt, főkép a városi egyházakban áldozó csütörtökön vagy szentháromság vasárnapján tartják a konfirmáció szép szertartását. Épen alkalomszerű, ha *Tegnér Esaiásnak*, a svédek nagy költőjének „*A konfirmánsokról*” szóló remek költeményét olvasóinkkal megösmertetjük. Minden sora elárulja, hogy Isten kegyelméből való költő és lelkipásztor írta. Előttünk még annyival becsesebb e mű, mert magyarul egy hasonló mély érzésű, mívelt lelkű, hamvaiban is áldott költő-pap, Győry Vilmos szólaltatta meg az ő világos, szép, emelkedett nyelvén, mely minden írását jellemzi. Ez a fordítás is bizonyosága annak, mit veszítettünk benne s annak, hogy van jogunk őt büszkén emlegetni. Svédországban Pünkösd ünnepén konfirmálnak. Ezen a napon szállt a Szent Lélek az apostolokra, alakult meg az első keresztyén gyülekezet s a konfirmánsok zsenge nyája mintegy a keresztyén egyháznak azt a mustármagszerű kezdetét példázza. A svéd falusi templom többnyire temető közepén, mohosult sírhalmok között áll, mintha csak jelezni akarná, hogy «nincsen itt maradandó városunk.» Valószínű, hogy költőnk az öreg lelkészben saját édes atyját rajzolja, a ki derék és buzgó falusi pap volt.

Szerk.

Pompázó torony-ormon a nap nyájas tüze égett,
 Mint az apostolokon régente a lángszínű nyelvek.
 Kék volt s tiszta az ég; Május — rózsás fővegével —
 Ünnepi díszbe' jelent meg a földön, hol patak és szél
 Enyhületet s örömet susogának. Mennyei békét!
 Suttog a rózsás ajkú virágnép; s ringatag ágon
 Szólt a madár s dala harsány hymnus a Legmagasabbnak.
 A temetőt tisztára seperték. Mint lugas, ékes
 Régi kapúja, belől minden vas síri kereszten
 Illatozó koszorú — szerető kezek új műve — függött,
 Még a napóra is, ott egy halmon a holt lakosok közt,
 (Van száz éve hogy áll) fel lőn díszesítve virággal.
 Mint a koros nagyapó, a rokonság s a falu bölcse,
 Kit születésnapján fiak és unokák koszorúznak:
 Úgy állt a vén jós s némán mutatott le vas-újjal
 A kőlapra, idők forgását mérve ki rajta,
 Míg körülötte alant, egy öröklét szunnyada nyugton.
 A templom belül is díszes, mert e nap azon nap,
 Melyen az ifjúság, a szülék s a menny szeretetti
 Isten előtt a keresztyén hitfogadást megújítják.
 Szögletek és sarkok lesöpörve, súrolva, lefújva
 Por falak- és boltról s az olajfestésű padokról.
 Egy kert a templom: vélnéd, hogy a «sátoros ünnep»
 Élő képe van itt. A nemes címerekből a falnál
 Lomb nőtt s a szószék, a mely faragott vala tölgyből,
 Újra kizöldüle most, mint Áron vesszeje hajdan.
 Lombkoronás a biblia rajt, s tetejének ezüstös
 Színű galambja nyakán láncot hordott ibolyából.
 A kar előtt, Hörberg* oltárképét bekerítő
 Roppant nagy koszorú, melynek dús lombozatából
 Angyalfők mosolyogtak, mint felhők közül a nap.
 Újultan ragyogott le a réz-csillár is a boltról,
 Csakhogy gyertya helyett, tartóiba' lilijomok álltak.

Már kondúlt a harang, a nép már egybesereglett
 Messze, hegy és völgyről hallgatni az Úrnak igéjét.
 S halld! egyszerre kitör hatalommal az orgona hangja,
 S a boltívek alatt Isten szavaképen elárad.
 Mint az egekbe' midőn Illés ellökte palástját:
 Úgy veti most el a lélek a földi tehert s egy ajakkal
 Kezdi reá a sereg s öröklétű ének ered meg,

* Oltár-festő, kivált falusi templomok számára.

Mit Wallin*, észak Dávid hárfája teremtett
 Luther hangjaihoz. Zengése hatalmas erővel
 Megragadott minden lelket, fel az éghez emelte,
 S mindenik arc ragyogott, mint Tháboron egykor a Szenté.
 A tisztos lelkész most a templomba belépett;
 Népe atyának hívja, s az is; kegyes egyszerűség volt
 Ékessége tetőtől talpig a hetvenes aggnak,
 Képe szelíd s mint a kijelentés angyala, vígan
 Lép seregéhez, azonba' komolyság is vala arcán,
 Úgy ragyogó, mint a mohosúlt sírhalmom a napfény.
 Ihlete percében (mely halvány alkonyi pírja
 Még a teremtés nagy napjának az emberi szívben)
 A művész, ez az égi kegyelt, így képzei Jánost
 Patmoson, ősznek, az égre tekintve; ez agg is olyan volt.
 Olyan volt szeme fénye s olyan fürtjének ezüstje.
 Mind fölkeltek most a sorzott számú padokban
 Ámde az agg szívesen jobb és bal kézre köszöntést
 S üdvözlést intvén, a kár bensőjiben eltűnt.

Folyt a keresztyén isteni tisztelet egyszerű-szépen
 Éneklés, ima, láng szónoklata végre az aggnak,
 Számos szívreható szó s intés — véve a szívből —
 Hullt reggharmatként s mint pusztai manna, a népre.
 Majdan ezek múltán a közre kilépe a lelkész
 S a fiatalság is vele; jobbra fel a fiúk álltak,
 Karcsú nyulánk alakok, fürtös haj s rózsaszín arccal,
 Balja felől pedig a sok szép remegő liliomszál,
 Hajnali bíbortól piruló, a szende leánykák,
 Mind kulcsolt kézzel, szeme mindnek a földre lesütve.
 Kérdés és felelet kezdődött most. Eleinte
 Halk-remegőn felelének a gyermekek, ámde az aggnak
 Nyájassága hamar bátrakká tette, s a szent tan
 Büntelen ajkáról forrás vizeként folya tisztán.
 A felelet végén a Megváltó neveit ejték,
 Meghajták a fiúk fejöket s leborúltak a lánykák.
 Mint a világosság egyik angyala, úgy vala köztök
 A nyájas lelkész s a szentet, a legmagasabbat
 Nem sok szóval ugyan, de alapjából magyarázta,
 Egyszerűn és tisztán — a fenség egyszerű mindig —
 Énekekben s tanban, hogy gyermek is értheti, mit tesz.

* Híres egyházi szónok és költő.

Mint a zöld bimbó fejlík, mikor a tavasz eljött,
 Hajt a levélre levél, míg végre virág lesz egészen,
 Illatozó kelyhet nyit s leng koronásan a szélben:
 Így fejlett ki az üdvtudomány itt is szakaszonként
 Ifjú lelkökből. Minden szüle — a ki csak ott állt —
 Könnyeket ejte s örült a találó feleletnek.

Oltárhoz mene most be az agg, — s ím nyájas alakja
 (Én nekem úgy látszék) rögtön mássá lón egészen.
 Mint próféta, magaslott; mint a halál s az ítélet
 Oly komolyan nézett; Isten küldöttje a földön
 Számot kérni. Tekintete éles kard, s a keresztül —
 Látott szívbe aláhat egészen, s hangja olyan mély
 S oly tompán hangzó, mint hangzik a távoli dörgés.
 Így elváltozván, ott állt s megszólala kérdőn:
 «Ím, az apák hite s ezt az Apostolok ajka tanítá,
 S erre kereszteltettek általam, ott pihenők még
 Édes anyátok ölén, közelebb a menny kapujához.
 Szunnyadozókul emelt akkor kebelére az egyház;
 Ébren vagytok már, teljes sugarával özőnlík
 Rátok az égből a fény, s ifjúságtok küszöbén ma
 Újra szabaddá tesz választani, vallani nyíltan;
 Kényszert nem gyakorol, meggyőződést követel csak.
 Most van a próbanap, életetek fordúlati pontja,
 Magva jövődőknek; most röppen el ajkaitokról
 A lekötő szó: fontoljátok jól meg a választ!
 Senki ne higgye: kijátszsa csalárdúl a lelki tanítót;
 Éles az ő szeme most, — és átkot hord a hazugság!
 Élete útját senki ne kezdje csalárd hazudással,
 Hall e sereg; testvér, szüle, mind ami szent s becses itt lenn
 Mind tanúképen vesz körül — és le — reátok a napból
 Néz az örök bíró, mellette fen angyalok állnak
 Lángbetűvel róvók fel örök lapokon fogadástok.
 Hisztek-e hát Istenbe', teremtő égi Atyában?
 Megváltó Fiúban s Lélekben, mint kiben egygyek?
 Szentül ígéritek-é, hogy hűn szeretenditek Istent,
 Jobban e porföldnél, s testvérül az embereket mind?
 Szentül ígéritek-é, hogy e hitbe' megálltok erősen,
 A szeretetnek ez égi hitében, s érjen akármi:
 Túrni, remélni, bocsátani készek s járni az Úrban?
 Isten s ember előtt megígéritek ezt?» — Teli hanggal
 Mondtak «igen»-t a fiúk és súgva «igen»-t a leánykák.

Ekkor eloszlék a lelkesz arcául a felleg,
 Dörgésével együtt, s nyájasb lőn hangja, oly enyhe,
 Mint fuvalom vagy a hárfák a babyloni vizeknél.
 «Így, üdvözlek hát, örökösei égi javaknak,
 Már nem gyermekek, ámde fi- és nővéreim a hitben;
 S még is, mért ne azok? Hisz' gyermekeké a menyország.
 Gyermekek itt mi a földön, atyánk pedig ott fen az égben.
 Házát kormányzó, büntetve, bocsátva viszontag,
 Emberi éltünk képe ez; Isten igéje így oktat.
 Boldogok, a kik az Isten előtt tiszták, s ez a tiszta
 Ártatlanság a hit alapja, ez égi szülötté;
 Férfi erő s ártatlan gyermeki büntelen érzés,
 Ez feje a tudománynak, a melyet az isteni mester
 Hirdete, s a melyért szenvedt és meghalt a kereszten.
 Ah! kik a gyermekkor szent menhelyeiből ma az évek
 Hús völgyébe alászállottak, mélyebbre naponta:
 Óh mi' hamar, mi' hamar vágytok majd vissza fel újra,
 Fénykoronázott halmaihoz, hol mint atya állott
 A feddés, s a bocsánat — anyának hordva alakját —
 Csókra kezét nyújtá s felmentve lőn a szerető szív,
 Életetek játék s kezetek nyúlt égi virágért.
 Túl vagyok én immár a hetvenen; Istenem osztott
 Bút s örömet, de az élet legszebb percei még is
 — Nézzek jól a szemökbe, felismerem őket azonnal
 Régi barátokként — azok a gyermekkori évek!
 Óh tartsátok azért vezetőül az életen által
 Mely föl az égre tekint, az imát és véle a szívnek
 Ártatlanságát, jegyesét gyermekkorotoknak.
 Üdvösb országból jött vendég ez, szeretettim,
 Jobbjában lilium; viharos hullámin a létnek
 — Észre se véve a vést — bizton leng s alszik a gályán.
 Nyugton nézi az emberi sürgést; a sivatagban
 Angyal száll hozzá s szolgál neki; ő maga nem tud
 Semmit e fenségről; de a míg tűrik őt utitársúl
 Híven, alázatosan követ; oh el senki ne űzze,
 Isteni küldött ő, s az egeknek kulcsai nála.
 Társa a hű ima, mely mindig kész a repülésre
 A föld és ég közt, eme postagalamb az egekhez.
 Számkiűzött s rab lőn az öröklét gyermeke, lelkünk,
 Csörgeti is láncát s lángként a magasba óhajtoz.
 Atyjának számos hajléka búsan jut eszébe

És a szülő haza, a hol üdőbb színe volt a virágnak,
 Szebb fény tündöklött s angyal vala társa, ha játszó.
 Szűk lesz ilyenkor a föld s fojtó neki, mennyei honvágy
 Kapja meg a vándort, — áhítat a lélek e vágya.
 Ez neve legszebb percének s szava ennek: imádság.
 Ah! ha a lét végetlen terhei ránk nehezülnek
 És a reményt le a földre s alább, le a sírba taszítják:
 Mily szép ekkor az Istenhez fölesengeni: nem űzi
 Ő a panaszlót el, de ad írt, vigaszt, segedelmet.
 És még szebb az imádság jó dolgunk idejében,
 Hogyha öröm környez, mert legszebb sorsa a létnek
 Isten trónja előtt térdel, keze hálaimára
 Van kulcsolva s imádja a jók egyedüli adóját.
 Vagy van-e, gyermekeim, jó, mit ne az Úr kegye adna?
 A mit az ember bír, a szegény, az mind csak ajándék.
 Porba borúlj le azért s úgy imádd. Hat szárnyba borítják
 Annak fénye előtt a szeráfok is arcukat, a ki
 Semmire sem fűzé a nagy építéskor a mér-önt.
 Föld tanúsítja hatalmát s szól erejéről a mennybolt.
 Népek után népek támadnak s hálnak el újra,
 Mint hervadt levelek hullanak le a csillagok égről,
 És egy-egy évezred, kiháló éjféli ütéssel
 Fekszik lába elé, — s ő látja, de nem veszi számba.
 Vajh ki merész, hogy előtte megálljon? Szörnyű a Bíró,
 S a dacoló, ha csak int, lerogyik, s ha beszél haragában:
 Domb, mint kecske, szökell, s a hegyek, mint őzek, ugornak.
 Ámde miért rettegnétek ti? A szörnyű bosszúló
 Ő szerető Isten, szava nem kelt tűzbe', viharban,
 Sem földrengésben; hanem a susogó fuvalomban.
 Lénye az Istennek szeretet, s ebben gyökeredzik
 Még a teremtés is; gyermekként nyugszik ölében
 Annyi ezernyi világ, s csak ezért alkotta meg őket.
 Érezni és viszonzni szerelmet, ezért lehelé csak
 Lelkit az alvó porba; felébredt ez s kebelére
 Tevé kezét, érzé: szíve hő a mennyei lángtól.
 Éltünk lélekezése e láng, soha, oh soh'se oltsd el!
 A szeretés élet, de halál a gyűlölet. Isten
 Hívebben szeretett minket, mint földi szüléink,
 Mert, hogy az üdv a miénk legyen, érettünk adta egyetlen
 Drága fiát. Ki, midőn a halálra fejét oda hajtá,
 A szeretet vígan ünnepelé fényes diadalmát;

Bé volt töltve az áldozat. A templomban a kárpit
 Hirtelen ekkor meghasadt, mely a földet a menyőtől
 Eddigelé elválasztá. Kijövének a sírból
 A holtak s halkan susogák halavány ajakokkal
 Azt az elébb csak sejtett szót, a mely a teremtés
 Nagy rejtélye: kibékülés! Oly mély ez, a milyen
 A szeretet s a kibékülés maga is szeretet már.
 Földi halandók sarja, szeresd hát égi atyádat,
 Tedd, mit a szent rendel, s nem félelem, ám szeretetből.
 Szolgatulatorydon a félelem, a szerető szív, az enged.
 Légy te tökéletes Isten előtt, s csak a szeretet ilyen.
 Hogyha az Istent, a mint kell, szereted, szereted már
 Embertársadat is. Csak egyetlen nap van az égen,
 Így szeretet sincs több. S nem hord-é isteni jelvényt
 Mindenik emberi lény arcán? S nem látod-e rajta,
 Hogy veled egy eredetre? Nem úgy tévelyeg-e hajója
 Mint a tiéd, idegen vizeken, s nem-e ép az a csillag
 Hű vezetőd neked is? S te gyűlölnéd mégis a testvért?
 Ó ha gyűlöl: te bocsáss neki meg. Mily szép, az öröklét
 Nyelvéből legalább egy szót el tudni rebegni,
 És e mennyei szót a föld így mondja: bocsánat!
 Ismered őt, ki halántékán a tövis koronával
 Kész vala adni bocsánatot és buzgón könyörögni
 Ellenségei — és hóhéraiért? Ha előtted
 Ismeretes s ha nevét vallod: példája szerint tégy.
 Rosszúl a testvérről ne ítélj; nézd el ha hibázott.
 Mentsd meg a tévelygőt: ama jó, ama mennyei pásztor
 Ő is az eltévedt bárányt fölvette ölébe
 S visszavivé anyjához. A hű szeretet műve volt ez,
 Drága gyümölcséről ismerhetjük meg ez érzést.
 Égi atyánkban ez a szeretet mindenkire áldás,
 A míg az emberi szívé egy vég nélküli sóhaj,
 Mely eped és tűr és szenved, s még ekkor is örvend,
 Érzi a fájdalmat s mosolyog, bár könny ragyog arcán,
 Földi jutalma: remény. Ez a nyájasképű reménység
 Megteszi, a mit tud: fel az égre mutat szakadatlan
 Hívón vágja belé a sír fenekébe a horgonyt,
 S néma homályában költ egy szép, drága világot,
 Fénytelen árnyjátékot bár, de azért szeretettet.
 Ingadozó ígérete támasza volt a mienknél
 Sok jobb kornak is, a mely nem bírt mást a reménynél.

Áldja tehát ajkunk híven Istent, a ki minékünk
 Többet adott, mert fénynyé lőn a remény szemeinkben,
 Nem tapogat többé a setétségbe', hit az, bizonyosság.
 A hit, e legtisztább fényű remény, szeme a szeretetnek.
 A felvágakozó szív álmait ez magyarázza,
 És látásainak képét márványba kivési.
 Éltünk napja a hit, s olyan fény tündököl arcán,
 Mint Mózes képén, mikor Isten színe előtt állt.
 A nagy egek várát hozzánk ide lánca levonja,
 S mind a tizenkét drága kapúval az új Jeruzsálem
 Fényes arany felhőbe borítva, a földre alászáll.
 Elragadottan vándorol ebben a hit, szeme szétnéz
 S nem remeg a szárnyas néptől: ő honn van azok közt.
 Légyen azért szeretet s hit kebleitekben, így önkényt
 Jó a cselekvés is, mint nappali fény jön a nappal.
 A helyes, a jó gyermeke; teste az a szeretetnek,
 És valamint a virág élő tavasz: úgy a keresztyén
 Jótett is nem egyéb élő hitnél s szeretetnél.
 Isten színe elé a tett mindenkivel elmegy,
 S nem, minek itt látszék, hanem arról tesz tanúságot,
 A mi valóban volt. Oh, boldog az, a ki nyugodtan
 Hallgathatja bizonyosságát; ő néma e földön
 S csak végül, a halálba' nyílik meg hallgatag ajka.
 Féled-e, mondd, a halált? Testvére az a szeretetnek;
 Ikrek ezek, s a halál, csak a külsőt nézve, mogorvább.
 Egy csókot nyom ez a halaványuló ajakakra
 És veszi a lelket s elszáll vele és szeretettel
 Ringatván karján az újabb életre szülöttet,
 Megváltott sarját oda helyezi le atyja elejbe.
 A közelítőnek már én hallom robogását,
 Szárnyait is látom, feketék mint éji sötétség,
 Ámde kicsillagozottak: nem bánt félelem engem.
 Csak szabadulás s irgalom ő, mely néma, s ölében
 Könnyebb lesz hidegült keblem lélekzete, Istent
 Úgy látom meg a milyen, színről színre, borútól
 Megszabadúlt napként, s díszeit nem egy évezerednek
 A kiket úgy szereték, a hatalmas lelkeket, a kik
 Nálamnál jobbak s nemesebbek; fényesen állnak
 Isten trónja előtt ezek, öltözködve fehérbe,
 Hárfa kezökben, arany, s dicséneket énekel ajkuk,
 Mely az egekben költ, nyelvén angyseregeknek,

Felviszen ő majd titeket is, szeretetteim, egykor,
 Nem feled el senkit; mind légyetek üdvözek akkor!
 Addig is eskütöket ne feledjétek s fogadástok,
 Leljétek üdvöt alant s majd fen, nem csüggve a földön.
 A föld por, de a menny fény, s néktek a mennyet ajánlám.
 S most, szeretet forrása, világ örök Istene hallj meg,
 Hallgasd meg szolgád, ki egedre bocsátja imáját.
 Trónod elől egykor ne hiányozzék e seregből
 Egy se, kiket rám bízál; mint atya, hűn szeretém mind.
 Légyenek ők tanúim, hogy az élet útára vezérlém
 Híven, a mint értém az Igét: ismerjenek ott is
 Újra reám, s a tanítónak kebelére borúlva
 Ez, szent színed elé oda hadd állítsa fel őket
 Mint ma ilyen tisztakúl, bár több próba-kiálltan,
 S ott is örömmel mondhassam majd: «Ime, atyám, nézd:
 Itt vagyok én s itt gyermekeid, kiket énnekem adtál!»

Sírva beszélt így az agg; most intésére az ifjak
 Térdre borúlva, az oltárnál koszorúba fonódtak:
 Térdre borúlt maga is s olvasta a szent nap imáját
 Halkan a gyermekek is vele, -- végül reszketeg ajkkal
 Mennyei békét hirdete, mind valamennyire áldást.
 Ezzel a mái teendő bé lett volna fejezve;
 Egy hét múlva, vasárnap kelle az ifjúságnak
 A szent asztalhoz járúlni az Úrvacsorához.
 Rögtön azonban az agg, mint égből sújtva, megállott,
 Homlokon érintette magát s felnéze; magasztos
 Gondolatok repülének agyán át és szeme fénylett.
 «Egy hét múlva?» Ki tudja, — talán a sírba' leszek már;
 Vagy valamelyik, időnek előtte letört lilomszál,
 Hajtja földre fejét; mért késnünk? Itt van az óra,
 Meleg a szív, vetek én, ma kikelnek a mennyei magvak!
 Végzem a kezdettet, s ha hibáztam, az Isten előtt majd
 S a főpásztor előtt felelős én, agg, leszek érte.
 Mondjátok, szeretettim, a menny polgárai immár,
 Készek vagytok-e most felvenni Urunk vacsoráját?
 Hogy mi ez, azt jól tudjátok, meg volt magyarázva:
 Szent jelképe az új frigynek föld és a nagy ég közt,
 És a kibékülés jele. A bűnös ember az Úrtól
 Elszakadott s el lényétől. Elején a napoknak
 Ott történt a tudás fájánál bűnbe esése;
 S az, koronájával ma is ott függ bűne fölött még.

Gondolatunkban a bűn, a kibékülés meg a szívben.
 Végtelen a bűneset, de bocsánata végtelen ép úgy.
 Mert, valameddig az agg ész visszarepülhet a múltba,
 S lankadttá fáradt szárnyán a remény a jövőbe:
 Úgy látom, hogy e kettő bennünk mindig együtt jár.
 Bűn ha megérett, megszületik: csendes csecsemőként
 Szunnyad a szívben a megbékülés s álmodik égről.
 Öntudatára nem ébred; olyan, mint hangok a húrban,
 Zárt lelkek, szabadító újjat várva szünetlen.
 Földre ezért szállott a kibékülés fejedelme,
 Ő kelté fel az alvót; áll ez most, szeme fénylik,
 Mint a derült égbolt; és küzd s diadalt nyer a bűnön.
 Jött, de dicsőülten felszállott újra a földről,
 Ámde a szívből nem, — lelkünkben még ma is itt él
 S békít és szeret. A békülés — mint az idő — tart.
 Így ma tehát jeleit, mélyen hódolva vegyétek!
 Élte ha nincsen a tárgynak, a jel holt. Nézd ez örök fényt,
 Nem vakokért ragyog ez, de a látó szembe' fogamzik.
 Nem a kenyérbe' vagy a borban, de a tiszta kebelben
 Rejlik benn a bocsánat; a megjavulás akarása
 Ez nemesíti a földi gyümölcsöt mennyei jóvá.
 A bűnt ez veszi el s egyedül ez a bűn lakolását.
 A szeretet tárt karja, a megbánás, mely eseng, sír,
 És a megpróbált akarat, melynek színaranyja
 Tisztábban jön elő a lángból, szóval a megtért,
 Ez nyeri a megbékülés kenyérét s poharát ez.
 Ámde a méltatlan, ki szívében gyűlöletet hoz,
 Embert és Istent ámít: az vétkes az Úrnak
 Teste s a Megváltó vérének szent kegye ellen.
 Kárhozatot s veszedelmet eszik és iszik ajka magának,
 A mitül égi Atyánk óvjon meg mindegyikünket.
 Készek vagytok-e hát, szeretettim, a szent lakomára?»
 Kérdezte megindultan s a sereg rámondotta azonnal
 Felzokogó «igen»-ét. Ima-elmondás követé ezt
 S a szerzési Igék; rázúdul az orgona s ének
 «Isten szent Báránya, ki elvette bűneinket,
 Halgass meg s áraszd ránk békéd s drága kegyelmed».
 Ekkor az agg remegőn, s az egek gyöngyével a szemben,
 Tölte kelyhet s tányért s osztá a titokszerű étket.
 Óh, nekem úgy látszék mintha a dél sugarában
 Isten még ragyogóbban nézne az ablakon át be,

Kívül a fák a zöld koronát mélyebbre lehajtnák,
 S megzizzenne magátúl a fű valamennyi sír ormán.
 A tanulókon meg (jól láttam s ismerem) üdvnek
 Szent borzalma futott át megjegesült ereikben.
 A viruló föld oltárként ált díszben előttök,
 És az eget nyílnak láták, mint egykoron István.
 Fény sugarában az Úr ott van s ott szent fia, jobbján;
 Hárfák zengnek alább s bíbor szárnyat lebegetve,
 Fényes arany felhőn testvérileg angyalok intnek.

Ezzel a lelkész tiszte bevégződött; szemeikben
 És szíveikben a menyely, most felkeltek az ifjak.
 Sírva hajoltak alá csókolni kezét az öregnek.
 Ez pedig ellágyúlt szívére voná valamennyit,
 S áldva helyezte kezét majd üdvvel tölt kebelére,
 Majd meg fürtkörözött ártatlan homlokaikra.

GYŐRY VILMOS †
 hagyatékából.

Pozsony első protestánsai.

Történeti kép.

Az 1521. év május 22-én, Exaudi vasárnapján a nép az isteni tisztelet után csak úgy távozott el a Szent Mártonról elnevezett pozsonyi plebánia templomból, mint más alkalommal: a kik a belvárosban laktak az északi kijárat felé tódultak; a kik a hosszú utcában, a Vödricen és a vár alatt laktak, az akkori gothikus toronyalatti porta speciósán átmentek a vödrici kapu felé, a melynek dongabejárata és a városokra lebocsátott felvonó hídja ma erősen viszszhangzott azok lépéseitől, akik nem akartak lekésni a mai nap legnagyobb nevezetességéről. És ez nem volt kisebb dolog, minthogy kiakarták próbálni a vargatoronyban alkalmazott három darab uj mozsár ágyút. Látványosság is ígérkezett, mert a varga, a lakatos és az ércöntő céh emberei teljes hadi felszereléssel, zászlóval és zenével vonulnak fel és a város muskétásai kézi fegyvereikkel sortüzet is fognak adni. A kik tehát nem ide siettek, lassan és kényelmesen vonultak szét a templom környékéről, sőt megis álltak a vödrici kapu kijáratánál, hogy megvárják a néparadat elvonulását. Koerbler Jakab polgármester is, úgy látszik, azok között volt, a kik nem sietnek a vargatoronyba, mert leányával, Máriával a Hosszú-utcába kanyarodott be. A csalódás arckifejezésével szemlélte ezt Armpruster Kristóf, a gazdag pozsonyi patricius család ifjú sarjadéka, ki még csak néhány

napja tért haza hosszú külföldi útjáról és jobbra balra üdvözölte régi jó ismerőseit; a polgárok és a nép tiszteletteljes üdvözlését jól-eső örömmel fogadta. Mögötte csoszogva közeledett két öreg vödrici polgár, kik, azon elmélkedtek, a mit ma a templomban hallottak.

«Hogyis hívják azt a szerzetest, a ki ellen a kanonok úr ma oly keményen kikelt a templomban? kérdi a korosabbik, ki egy kissé nagyot is hallott. Valami «Doktor Márton» feleli harsányan a fiatalabb, de már a vezetéknevére én sem emlékszem. Mostanában én nem is törődöm ezekkel a nevekkel. Vagy harminc kiátkozást hallottam már a mi templomunkban, ki győzné valamennyit megtartani.»

— Én csak azért szeretném tudni, hogy az asszonymak is megmondhassam odahaza, mert még utoljára nem hiszi el, hogy igazán a templomban voltam.»

— Segítünk ezen is, itt van a fiatal Armpruster úr, ez még akkor is megtudná mondani, ha véletlenül nem lett volna a templomban. Hozzá fogható okos ember kevés volt ám még Pozsony városában.

«Doktor Luther Márton,» feleli a csakugyan megszólított Armpruster mosolyogva. De hát kegyelmetek ma először hallják ezt a nevet? A merre én mostanában jártam Páristól Bécsig mást se lehet hallani, mint az ő nevét. De hát megis érdemli.»

«Átkozzák mindenfelé, tudom, és átkozni fogjuk mi magyarok is szól csatlakozva, egy negyedik férfi, Maurovics Lőrincz uram, a magyar-utcai gömbkötő, egyszersmind céhe atyamestere. «Ha valahogy betenné hozzánk a lábát, én volnék az első, ki meggyujtanám alatta a máglyát.»

«Ami az utóbbit illeti, az talán kitelnék olyan embertől, mint Maurovics uram, de hogy a magyarok mind átkoznák Luthert, arra csak annyit mondhatok, hogy mikor még azelőtt három héttel Worms városában voltam az imperiumi diaetán, maga Verbőcy István uram, a magyar király követe invitálta meg Luthert lakomára és nagy tisztességgel bánt vele.»

«Ez is csak azt mutatja, a mit én százszer megmondtam már, hogy kár magyar embernek kimenni az imperiumba, Verbőcy uram is jobban tette volna, ha itthon marad, de Armpruster uram is.»

Maurovics, vagy a hogy Pozsonyban nevezték, Gombkötő Lőrinc ezen sértő megjegyzésére Armprusterben is felforrott az ifjú vér, szerencsére azonban a leánya nélkül a csoporthoz közeledő polgármester, teljes hivatalos ünnepi díszruhájában a városbíró syndikustól kísérve, magához intette Armprustert és kezét barátságosan

megrázva, nevetve mondta, hogy sejti, miféle beszéd folyhatott közte és Maurovics közt. Egyébként — tette hozzá nevetve — annyit megkell neked mondanom Kristóf öcsém, hogy a Gombkötő Lőrinc kétszáz vokstot jelent a Szent György napi restaurációknál. Jó lesz vele a szerint bánnod. Most pedig ne mutass a publikumnak oly haragos arcot és gyere velem a mozsárünnepre. Ha pedig azt gondolod, hogy Milánóban vagy máshol szebbet is láttál, semmi kifogásom nincs, ha engem itt hagysz, és elmégy megvigasztalni szegény Zsófi nénédet, úgy is már panaszkodott, hogy mirőlunk megfeledkeztél.

Ettől a szótól ragyogóvá lett Armpruster arca, hirtelen elbúcsúzva Körblertól, nem valami barátságosan tolta félre útjából Gombkötő Lőrincet, hogy a Hosszú-útcán végig a főtérre siessen, melyen a Münzhaus közelében állott Körblerék ősi háza, vele rézsut szemben a városháza mellett az Armpruster, majd a Bőhm-féle ház.

Armpruster sietségét méltányolni fogjuk, ha meggondoljuk, hogy mikor két esztendővel ezelőtt, külföldi útja küszöbén, búcsúzni jelent meg a Körbler házban, az öreg Körbler Károly búcsúszavai közben az eddig kislány számba menő Mária mindenáron azon volt, hogy a szemébe tóduló áruló könyecseppet valami módon észrevétlenné tegye. Ezen Kristóf eleinte mosolyogni próbált, később azonban jobbnak látta úgy tenni, mintha megindultsága komoly búcsúszavak eredménye volna és szentül fogadta, hogy a kapott jó tanácsoktól egy hajszálnyira sem fog eltérni. Körbler Máriáról két év alatt alig hallott valamit. Nehány napi itthon léte alatt csak ma a templomból kijövet látta újra, de most már magas sugár termetű hajadonná kifejlődve. Felesleges tehát bebizonyítanunk, hogy Armpruster nem a Zsófi néni — Mária nagynénje — iránti hajlamától indítatva sietett olyan nagyon a Körbler házba.

Itt azonban egy kis csalódás érte a vérmes reményű ifjút, mert a nénit is, Máriát is igen prózai körülmények között találta, amint az éléskamarából kiadták a mai vacsorára valót: lisztet, zsírt, fűszereket s egy csoport halász, vadász, hajdú, nőcseléd közt iparkodva rendet teremteni. Csak részben kárpótolhatta Zsófi néni saját felelősségére tett meghívásával a mai vacsorára.

Midőn este megjelent Kristóf, már a kapuban észrevette, hogy sokkal nagyobb szabásúnak ígérkezik a lakoma, mint a hogy szerette volna. A mint az utcáról az udvarra jutott a városi alabárdosok sorfala között, itt már a királyi vár főemberei, a káptalan, a kamara és a franciskánusok egyenruhás szolgáláira ismert. Az egész első emelet szobáiban szétszórva társalogtak a meghívott vendégek, míg a földszint legnagyobb termében Mária felügyelete alatt terítettek a lako-

mához. Mária és a házigazda futólagos üdvözlése után Kristó-funk először a várórség tisztjei társaságába került, kik között régi ismerősre is akadt Nádasdy Tamás személyében, kivel együtt volt testőr a budai királyi várban. Jelenleg kapitányi címmel a magyar talpasok parancsnoka a pozsonyi várórségben és az öreg Bornemisza várparancsnoknak legkedveltebb tisztje. Maga Bornemisza kimentette magát, mert másnap hajnalban Budára kellett indulnia a királyhoz, de derék tisztjei -- mint mondotta -- méltóképp fogják repraesentálni az armadát. Csakhogy a magyar armada másik képviselője, Rokicán Vencel már cseh ember volt, és még Ulászló király korában vállalt szolgálatot a magyaroknál, várerődítési munkálatai révén szereve magának hírnevet kortársai között. A harmadik várórségi tiszt meg éppen spanyol volt: Don Fernando D'Escubár, kivel azonban merev soldateska magatartása miatt nem szívesen érintkeztek tisztársai sem. Ezen magatartása lehetett oka annak, hogy Mária királyné kíséretéből csakhamar a pozsonyi garnisónba került. Most is éppen dül-fül haragjában, a miért a polgári várórség a Mihály kapuban hat kísérője közül csak két muskétást bocsátott át a hídon, hivatkozva a polgármester parancsára és Escubár nem engedi magát megnyugtanni a város semmiféle statulumával, melyekre a városi urak hivatkoznak, hanem harsány hangon fenyegetőzik, hogy személyében nem is annyira a magyar királyné, hanem, a mi sokkal több a spanyol infansnő van megsértve. Mikor azonban Nádasdy mosolyogva súg valamit Körbler fülébe, ez nem törődik többé a spanyollal, csakhogy most meg Nádasdyt szorította sarokba és annak magyaráz spanyollal elegyes konyhalatinsággal. Szerencse, hogy a társaság levonul a földszinti ebédlőbe, hol az öreg házi úr egyetlen leánya, Pozsony hírneves szépsége Mária fogadja a pohárszék előtt állva a vendégeket és int mindegyiknek, a hol számára terítve van, félszemmél ügyelve a hajdúkra és cselédekre is, közben pedig a konyhára is kell ügyelnie, nehogy ott álljon be valami katasztrópha. Armpruster, Nádasdy és a humanista tudományosságáról hírneves Leonhard kanonok plebánus megvárják míg a spanyol colonellus nagy méltósággal elfoglalta az asztalfőt, hogy azután ők tőle távol egymás mellé ülhessenek, figyelembe nem véve Mária tiltakozását, ki nem egymás mellé akarta őket ültetni; hanem a kanonokat éppen az asztalfőre, a mi ellen az utóbbi a spanyolra vetett rémült tekintettel összekulcsolt kézzel tiltakozik. A házigazdának a spanyol a saját jobbján mutat helyet, sőt megengedte, hogy leánya balfelől szomszédja legyen. Amikor pedig Mária helyett -- kit atyja sietett kimenteni -- éppen a franciskanus quardián ült le melléje, Armprus-

terék környékén a jó hangulat kissé feltűnően nyilatkozott meg. Vétséget követnénk el, ha meg nem említенők, hogy ott volt Gombkötő Lőrinc is, a vargák, tímárok, szücsök, nyergesek és szíjgyártók céhmestereivel együtt különösen a szabók és mézesbábosok nagy keserűségére. A széles asztalon alig fért el a hosszú ezüsttálakon feladott étel. A közepén a tészták, sütemények, mézeskalácsok tömegei tornyosodtak fel, kétoldalt tőle őzgerinc, vörösborban főtt vaddisznósonka, egészben nyárson sült pulyka, császármadár és gyöngytyúk ezekhez keresztben hideg mártásos.hal, közben gyümölcs. Minden vendégnek csak tányérra volt és kenyere, mindenki saját késével evett, melyet tokban magánál hordott. Az volt a művészet, a tállakon levő nagy késsel és nagy villával úgy szelni, a kenyérral és késsel úgy enni, hogy az arc, kéz és ruha tiszta maradjon. Ez azonban teljesen a jelenlevők közül csak Nádasdynak sikerült, aki ezüst gombos lilaselyem dolmányára nagyon kényes volt és inkább lemondott az élvezetről, semhogy valami zsíros leveses darabot vett volna a tányérjára, míg pater Ignatius, a quardian oly odaadással hódolt az előtte levő pisztráng, kecsége, ponty — item fogoly, fácán, császármadár — item borjú, őz, vaddisznó, földi porhüvelyének, nemkülönben a fánk, a marcipán, a kalács nem annyira szellemi, mint inkább külső, valóságos és kézzelfogható mivoltának, hogy nemsokára nemcsak a saját arca, keze és reverendája lőn fényes, hanem az asztalfőn ülő spanyol is kezdte féltetni a legnagyobb ékeségét, a művészien kikeményített gallérját. Közben a kaucsóok serlegek és kőkorsók tartalma is lassan fogyott — egy-egy hivatalos felköszöntő is elhangzott már, — midőn a társalgás is kezdett hangosabb és általánosabbá lenni. A már nagyon elfáradt Mária is várta az idejét, a mikor atyja intésére a társaságot magára hagyhatná, csakhogy egyszerre gyors egymásutánban oly fordulatok állottak be, melyek figyelmét mindvégig lekötötték.

A kiindulási pont Gombkötő Lőrinc felköszöntője volt Leonhard plebanusra, melynek éle azonban Armpruster Kristóf ellen irányult. Mert miután kiemelte a plebanus érdemeit hivei egyházi gondozása körül, a mit épen ma azzal tanusított, hogy kihirdetve a Luther elleni pápai átkot, összetartásra, egyházi hűségre buzdította a híveket, csudálkozott, hogy olyan emberrel, a minő Armpruster, a ki éppen dicsekszik azzal, hogy külföldi útján ezen kiátkozott eretnekekkel barátságot kötött és a mint látszik, igen szívesen érintkezik, sőt elkéri tőle azokat a könyveket, a miket ez eretnekek írtak. Ha Luther csakugyan az egyházfelforgató, máglyára méltó, átkozott eretnek végezzen vele az egyházi és császári hatóság érdeme szerint és ne

dicsőítsék titokban maguk között azt, a kit nyíltan elítélnék. Ha pedig Armpruster uram azt hiszi, hogy mi itt Pozsonyban és Magyarországon ősrégi hitünk kicsinylését, kigúnyolását eltűrjük, megfogja látni, hogy sem ősei érdemei, sem nemesi és polgári mivolta nem fogják megvédeni a népharag méltó megtorlásától. Az érdemes céhmester szavai alatt Armpruster hirtelen szólásra emelkedett, de Leonhard plebánus akarván felelni a kihívásra, neki és Nádasdynak csak nehezen sikerült őt visszatuszkolni helyére; ezalatt azonban Rokicán Wencel hirtelen magához ragadta a szót és örömének adott kifejezést a felett, hogy immár itt Magyarországon is akadt ember, a ki a német mozgalmak jelentőségét felfogta. «Mi csehok» — úgymond — «ebben a tekintetben is megelőztük a németeket Huss Jánosunkkal és ha Armpruster volt Prágában, láthatta, hogy ott már megvan valósítva mindaz, amit Luther csak akar. Egyébként ti pozsonyiak is kénytelenek voltatok megtudni, kik voltak azok a hussiták, házaitek falán a kehely még ma is bizonyítja, hogy a cseh vitéség előtt Pozsony kapui sem képeztek akadályt. Csak az volt a kár, hogy Zsigmond, Mátyás és Podiebrad korában a magyar és a cseh a német örömeire egymás ellen harcolt. Ma azonban egyek vagyunk legalább királyunkban és kívánom, ha már nem lehetünk Hussban, legyünk egyek a jövőben Lutherben!» «Quod deus avertat» kiáltotta a helyesléssel és ellenmondással fogadott beszéd után pater Ignatius. Majd így folytatja: «Csudálkozom, hogy itt ülven Nádasdy uram, a magyar király embere, tisztelendő Leonhard uram, a magyar király által kinevezett kanonok, nem említve a házi urat, nemes Pozsonyvárosa polgármesterét, ők erősebb formában nem tiltakoznak az imént elhangzott beszéd ellen. Ha Csehországban volnánk, ott az ilyen beszédért ősi cseh szokás szerint az ablakon dobnák ki Rokicán uramat, de itt Magyarországon a vendégbarátság színe alatt túlságos jogot vesznek igénybe az arra nem hivatottak! Én a római szentegyház, Magyarország és Pozsony városa nevében tiltakozom az ellen, hogy itt ezen társaságban dicsőítse valaki az ördögökkel cimboráló eretnek Luthert, a kit nem csak ő szentsége a pápa, hanem az imperium hatalmas ura is átokkal sújtott, a mint ezt a napokban Bécsben nyilvánosan ki is hirdették. Egyébként nem sokáig fognak már azok, a kiknek ebben kedvük telik, Luther kijelentéseire hivatkozni, mert ha ma még nem, de nemsokára fognak hallani arról, hogy Luthert is — és méltán — Huss sorsa érte utól. Ha elég merész volt gyenge ember létére a hatalmas, örök egyház ellen felázadni, viselje el megszegyenítő, gyalázatos bukását is, a máglya halált és mi, az egyház rendületlen hívei, gondoskodni fogunk arról,

hogy sectájának apró, köztünk lappangó hívei is, megkapják megérdemlett büntetésüket. Üdvözlöm Maurovics uramat és a körünkben megjelent derék céhmestereket, hogy nem engedték magukat a hamis jelszavakkal az igazságtól eltántorítani és éberen őrködnek, hogy a haeresis köztünk kárt ne okozzon.

Pater Ignatius szavait csakis a céhmesterek, Maurovics és a spanyol Escubár helyeselték, a többiek nagy figyelemmel fordították tekintetüket a helyéről felemelkedő Leonhard kanonokra, aki ezeket mondta.

«Pater Ignatius quardian uram hivatottnak érezte magát a keresztyén egyház, Magyarországon és Pozsony városa nevében szólni. Hogy mint hajdani schismaticus, mint dalmata és öt hét óta Pozsonyban lakó szerzetes honnét veszi ezen bátorságot, ezt ő tudja jobban. Én azonban csak a magam nevében beszélek. A felelősséget szavamért elvállalom egyházi hatóságommal, a trónnal, a várossal és híveimmel szemben is. A mit ma a szószékről kihirdettem, a dr. Luther Márton elleni egyházi átkot, ez kötelességem volt; ha nem tettem volna meg, megtette volna helyettem más. Annak a lehetőségét, hogy a Luther birodalmi átkot után tán már valahol a máglyán végezte életét, én kétségbe nem vonom, de kijelentem őszintén, hogy sajnálnám, ha Luthert vértanú sors érte volna utól, nem azért mert én Luther eszméit, merészségét és modorát mindenben helyeselném, hanem mert tettei összességében én az isteni gondviselés oly intését látom, mely hivatva van bennünket mindnyájunkat — mert mindnyájan hibásak vagyunk: a fő és a tagok egyaránt — visszatartani az egyházszervezet teljes felbomlásától. Egyházi életünk külső formái oly tartalmat takarnak el ma, mely a keresztyénség szellemével homlokegyenest ellenkezik. Ezt az elszomorító tartalmat mutatta meg a világnak Luther. Ha nem csalódom, egyházunk több százados válsága nemcsak hogy véget nem ért még, hanem a jövőben válik még csak teljessé. Ostromlók és ostromlottak sok vért fognak még kiontani vélt igazaikért. Én helyzetem, korom és hajlamaimnál fogva is az ostromlottak között foglalok helyet, az isteni gondviselés csudatételére volna szükség, hogy az ostromlók közé álljak. Egyházamat azonban nem félttem: a csapások, melyeket Luther és társai reá mérnek, ellenállását, erejét, megújódását fogják meghozni, de ezt már én, és mi itt mindnyájan — nem fogjuk megérezni. Rokiczán collenellus úr egy felül, Pater Ignatius quardián úr más felül a szenvedély lángját lobogtatták szavaikban. Vigyázatok, mert szavaitok tüze a tömegek szenvedélyét kelti fel és az elsők, kiket a tömegek haragja elpusztít, ti magatok lesztek. Kérem azonban városunk

érdemes polgármesterét, tisztelt házigazdánkat, hogy ismert prudens és circumspectus modorával törekedjék a visszavonás csíráit gondosan eltávolítani, nehogy szegény, sokat szenvedett városunkat újabb szerencsétlenségek érijék. Derék polgármesterünk és szépséges leánya sokáig éljenek! Leonhard kanonok szavai láthatólag csillapították a már már kitörni készülő vihart, csak Armpruster izgett mozgott idegesen helyén: úgy látszott mintha küzdene magában, hogy elmondja azt, a mire a benső ifjúi hév, ösztönözte és mikor néhány patricius fiatal ember hangoztatta: «Halljuk Armprustert!» csakugyan fel is szólalt, kezdetben kissé szakgatottan, majd teljesen átengedve magát érzelmeinek.

«Megvallom», szólt «csak azért emelek szót, nehogy hallgatásom meghátrálásnak lássék Maurovics Gombkötő uram és a quardián úr kihívásával szemben. Már a templomból kijövet is és most a fehér asztalnál is azzal vádolnak, hogy én visszavonást akarok szítani polgártársaim között. Azt is a szememre vetik, hogy a külföldön magamba szedett emlékeimmel szülővárosom, hazám és az egyház ellen izgatok. Ezen vádakkal szemben kijelentem, hogy azon egynehány nap óta, hogy itthon vagyok, csakis barátaimmal és jóismerőseimmel érintkeztem és ha velök élményeimről és benyomásaimról beszéltem, ez talán nem izgatás. Jóindulatú figyelmet tanusított irántam a plebanus kanonok úr, úgyszintén a polgármester úr is, ők is megmondhatják, hogy amennyiben saját gondolatom van, azzal senkinek nem ártok és ártani nem akarok. Nincs tehát semmi valóságos ok, a miért igazságosan polgártársaim előtt meg akarnak gyanúsítani. Ha csak az nem, hogy nem akartok a legközelebbi választáson megtenni protonotariusnak. Ha ez a bajotok, bár én mindenkire nézve megtiszteltetésnek tartom a városi tisztséget, én nemcsak pozsonyi polgár, hanem magyar nemes is vagyok, az én házam fundus curialison épült és salva guardia — én léphetek megyei és királyi szolgálatba is és ha ezt sem teszem, megélek a magam emberségéből is. Ez sem lehet tehát az én meggyanúsításom oka, mert ti elég erőseknek érezhetitek magatokat a saját jelöltjeiteket megtenni, a miknek akarjátok. Mert ti más miatt üldöztök engem. Hiszen még ezelőtt két esztendővel, mikor még itthon voltam, mikor először olvastuk a wittenbergi 95 tételt, ki lelkesedett jobban Lutherért, én vagy Maurovics uram? De ne gondoljátok, hogy én nem tudom, miért lettetek oly hirtelen a fenyegetett egyháznak, hazának és a városnak oly hűséges védői! A pator quardián uram sem hagyta ott hiába spalatói hazáját. Hogy miért adjátok olcsóbban selymeteket, posztótokat, bársonyokat Győrött, Komáromban, Esztergomban, mint a

traui, sebinicói kereskedők és céhek, azt hiszitek nem sejtem? De hogy megmutassam, hogy ilyen emberektől mint ti vagytok, nem félek, immár megmondom itt a szemetekbe az egész város színe előtt, én igenis kinn Németországban magamba szíttam Luther eszméit, azoktól át meg át vagyok hatva, és ha kell, ezt a nagy piacon, a nép előtt is megmondom, én nem az ostromlottakhoz, hanem az ostromlókhoz csatlakozom. Nem bánom, ha holnap kell is eldőlnie annak a kérdésnek, kit kövessen a nép, engem-e, a ki nyíltan Luther hívének valloim magam és a nép jóvoltáért a ti ellenséges indulatokat vettem magamra, vagy titeket, kik szemforgató szenteskedéssel akarjátok megvédeni az egyházat és a nép filléreit harácsoljátok el?»

De már itt nem folytathatta beszédét: Maurovics, pater Ignatius, Escubár felugráltak helyeikről és ökleikkel hadonáztak körülötte, Rokicán és Nádasdy megrázták kezét, az utóbbi még harsány, katonás hangon mondotta: Emberül oda szóltál ezeknek a burgeroknak! Ha bajod találna lenni, itt a királyi vár, mint nemes ember és volt királyi testőr védelmem alatt állasz!» Körbler Mária összekulcsolt kézzel kérte, hogy ne folytassa beszédét, a fiatal patriciusok, élükön a magister xenodochii, tapsoltak, helyeseltek és vivátoztak. Leonhardt kanonok nyugodtan, mosolyogva ült helyén. Némi csend csak akkor keletkezett, mikor a polgármester dörgő hangja kért «silentiumot.» Már a megszólításból is sejtette mindenki, hogy most nem a házigazda, hanem a polgármester beszél: Reverendissimi, spectabiles, magnifici, clarissimi, colendissimi prudentes ac circumspecti domini, domini mihi gratiosissimi! Ha súlyos a vád melyet Armpruster ellen emelnek, tán még súlyosabb, a mit ő emel polgártársaink ellen; még holnap mindkét vád a város birája előtt lesz, a törvény a bünösökre le fog sújtani. De ha az derülne ki, hogy mind a két fél csak gyűlölettől indítatva mondta ki a vádat, még a magam részéről nem fejeztem be feladatomat.

Eugem a város bizalma azon tisztséggel ruházott fel, hogy a közrend és közbiztonság felett örködjem. Mint határszéli kulcsos város minden időben sokat szenvedtünk az ellenség dúlásaitól, de III. Henriktől Miksa császárig ellenség városunkon erőt venni nem tudott. A polgárok összetartása és hősiessége, a leghatalmasabb ellenség bosszú támadásait diadallal verte vissza. De ha mi magunk kezdünk egyenetlenkedni magunk között, hasztalanul építették akkor számunkra őseink pompás várfalainkat és bástya tornyainkat, még ellenségre sincs szükség, hogy elpusztuljunk dicstelenül, gyáván! Kedves Armpruster öcsém! Nem tagadom, hogy ha fiam volnál sem

szeretnélek jobban, nemcsak azért mert édes atyádnak, legjobb barátomnak halálos ágyán fogadtam meg, hogy mint atyád fogok rólad gondoskodni, hanem azért is, mert olyan testi és lelki tulajdonságokat látok benned, melyek, ha kifejlődnek és helyes irányba terelődnek, szülővárosodnak, talán hazádnak is kiváló emberévé tehetnek; de tudd meg, ha beváltod könnyelmű és oktalan fenyegetésedet és kiállasz a piacra, hogy ott a nép előtt is hirdesd, megengedem talán nemes és magasztos eszméidet, ha megbontod a polgárok békességét és nyugalját; zavargást, lázadást, felfordulást támasztasz, még ha tízszer kedvesebb volnál is előttem, mint a minő vagy, ha tízszer magyar nemes vagy is, én a rend, a nyugalom és béke fentartása érdekében el fogom tudni fojtani érzelmeimet és fejedet ott a piacon in flagranti minden ítélet nélkül a saját felelősségemre üttetem le és minden lázadó és békebontó elrémítésére felnégyelt holttestedet a város kapuira szegeztetem. Ha megteszed, a mit mondtál, én is megteszem, a mit én mondtam!»

Körbler az utolsó szavakat magából kikelve, dörgő hangon kiáltotta oda Armprusternak, az összes vendégek feszült figyelme Armpruster sáppadt, dacos arcára irányult, de még mielőtt egy szót is válaszolhatott volna, már Körbler Mária egy sikoltással odaborult édes atya vállára és a zokogástól fuldokló hangon mondotta: Édes jó apám, esküszöm neked, ő nem fogja megtenni, a mit mondott, nem teheti, nem teszi!»

A váratlan, kissé kínos, kissé komikus fordulatra Leonhardt kanonok találta fel magát legelőször; emelkedett, érzelemteljes hangon mondotta Máriának: Kedves leányom! Köszönöm, hogy megmutattad, hogy van szived! Mi férfiak azt hisszük magunkról, hogy okosan beszélünk, hősi dolgokat viszünk végbe, holott a te egyetlen könnyed hatalmasabb, mint minden beszédünk, minden tettünk. Ez a te könnyed elmosza Armprusternak, a te leendő férjednek és Körbler polgármesternek, a te atyádnak zordon fogadalmait, pedig, úgy ismerem őket, ha ez a te könnyed közbe nem jő, alig ha meg nem valószínűsítják fenyegetéseiket! És ha könnyed mellett, akkor, a mikor szükség lesz rá, harcba viszed másik fegyveredet is, a hőn és hűn szerető és szeretett nő boldog és boldogító mosolygását, akkor reményilem nem fogjuk Armprustert a piacon látni eretnek tanokat hirdetve. Körbler Mária és Armpruster Kristóf egymás boldogságára sokáig éljenek.

Az általános éljenzésben még páter Ignatius, Maurovics Gombó Lőrincz és Escubar is részt vettek.

Hét esztendővel a leírt események után, egy bőjti vasárnap délután Maurovics uram állít be Körbler polgármesterhez. Már megint bajnak kell lenni, gondolja magában a polgármester és Maurovics csakugyan nagy titokzatosan kérdi tőle, hogy volt-e ma délelőtt a franciskánus templomban a predikáción? A polgármester tagadó válaszára elmondja, hogy már három héttel ezelőtt jött ide Pozsonyba egy fiatal franciskánus az imperiumból, a ki oly szépen prédikál, hogy mióta itt van, többen járnak a franciskánusokhoz, mint a plebániára. Ma gondoltam, elmegyek én is és meghallgatom páter Anselmust, így hívják az új szerzetest. A mit mondanak róla, az igaz; én még mióta élek, ily szépen prédikálni senkit nem hallottam, hanem azért mégis nagy baj lesz, ha ez tovább is itt marad közöttünk, mert én azt gondolom, hogy páter Anselmus eretnek tanokat hirdet a szószékről; én ugyan nem értek ezen dolgok megítéléséhez, másoktól hallottam, én magam nem vettem észre semmit.

— És kitől hallotta kegyelmed, hogy Anselmus páter eretnek tanokat hirdet?

— Hát biz én azt a komámtól tudom, a Szabó András kovácsmestertől, felelte Maurovics zavartan.

— És Szabó András kovácsmester tudja, melyik az eretnek tudomány és melyik nem?

— Ő is másoktól tudja.

— Kiktől?

— Azt már én nem tudhatom.

— Maurovics uram, kegyelmed megint olyasmibe ártja magát, a mihez nagyon kevés köze van. De itt nem az a baj. Még haszna sincs abból, ha nekem ilyen feljelentéseket tesz, mert ha azt a barátot el kell égetnünk, nem hinném, hogy kegyelmed érdeke ezt megkivánná. Hanem én mást gondolok. Kegyelmedet valaki küldte hozzám, a ki nem mert maga árulkodni, de a ki valami oknál fogva szeretné, ha Anselmus páter bajba keverednék; ki küldte kegyelmedet hozzám? Nem akarja megmondani? Akkor hát nem marad más hátra, minthogy kegyelmed mindaddig itt marad a városháza börtönében, míg nekem meg nem mondja, ki tanította ki kegyelmedet erre az aljas feladásra.

Maurovics eleintén nem akarta komolyan venni a fenyegetést, de mikor látta, hogy a polgármester csakugyan letartóztatja, végre nagy kerülgetésekkel és mentegetőzésekkel megmondotta, hogy őt senki más nem bírta meg az árulkodással, mint Anselmus páter főnöke Ignatius quardián.

Körbler nem lepődött meg erre, sejtette, hogy Anselmus nép-

szerűsége szálla a quardián szemében. De miért nem tett feljelentést ő maga, sőt ha a barátok maguk égetik meg Anselmust, az 1525. törvény szelleme és betűje ezzel nem ellenkezett. Csakhogy Anselmus népszerűsége miatt a népharag könnyen azok ellen fordulhat, a kik esetleges martyrhalálát előkészítették. Ezért kellett úgy intéznie a dolgot, hogy a feladó Maurovics legyen, a végrehajtó pedig a városi hatóság. Körbler magához hívatta Armprustert, ki akkor procurator liberae regiaeque civitatis Poseniensis, vagyis városi ügyész volt és közölte vele Maurovics feljelentését és mindazt, a mi vele összefüggött.

Armpruster sem volt meglepődve. De lobbanyékony vérmes természete egy pillanatra sem tagadta meg magát, mert mindnyárt azzal fordult a polgármesterhez: «Remélem, hogy Pozsony város polgármestere sem nem jár el inquisitorként Anselmus ellen, sem nem fogja túrni, hogy más tegye ezt vele szemben.»

«Érre én csak annyit mondhatok, — feleli Körbler — hogy én és a városi hatóság eretnekségi eljárást nem fogunk indítani senki ellen sem és a mennyire az lehetséges, megfogom akadályozni azt, hogy a város területén ilyesmi megtörténjék. De te jól ismered az 1525-ki törvényt, mely nem csak egyházi, hanem világi hatóságoknak is, sőt magánosoknak is meghagyja, hogy vizsgálat nélkül égessek el a lutheranusokat. Ís ki a lutheránus? Mindenki, a kire ráfogja valaki hogy az. Lehet az azután nemes ember, úr, polgár, jobbágy, becsületes vagy gazember, ha a vádlóban meg van a karhatalom és máglyára hurcolja ellenségét, osztályos atyjafiát, vagy hitelezőjét, csak azt kell gondolnia: lutheránus volt és a törvény szerint semmi baja nem lesz. Igaz, hogy ez a törvény szentesítve nem volt, de sajnos bele került a corpus jurisba és betűszerint sehol sincs kimondva, hogy érvénytelen. Csak szerencse, hogy a nép elég józan és érzi, hogy ha valaki ellen alkalmaznák, már azután senki élete biztonságban nem volna. Még eddig csak néhány földesúri hatóság merte alkalmazni a törvényt, még egyházi hatóság is óvakodik tőle. Viszsa emlékezhetsz, mikor azelőtt két esztendővel itt volt Doctor András inquisitor és érkeztek hozzá a feladások, hogy ez is amaz is lutheránus, sőt maga Armpruster városi ügyész is az, András doktor okos ember volt, a feladásokat tűzbe dobta, a piacon keményen kihirdettette, hogy senki ne próbáljon lutheránus lenni, mert meg lesz égetve, a királynak és az érseknek pedig oly jelentést küldött, hogy egyetlen lutheránust sem talált Pozsonyban. Hiszen az ebédnél is azt mondotta, hogy neki, ha betű szerint venné feladatát, először is a városi hatóságot kellene máglyára vinnie, mire én azt találtam

mondani, hogy: de már inkább csak András Doktor uramat égetjük meg, utólag nem lesz nehéz kimutatni, hogy eretnek volt. Az is igaz, hogy nyíltan sem meri magát senki lutheránusnak mondani, pedig Brandenburgi György urannak, de talán szegény Mária királynénak is hajlama lett volna reá. Hanem te Armpruster, te sokkal inkább érdeklődöl a páter Anselmus iránt, mint sem azt a közös érzületből ki lehetne magyarázni?»

«Nagy okom van Anselmus iránt érdeklődnöm. Hogy ő itt van, hogy itt talán máglyán pusztul el, annak én vagyok az oka! Ismertem, mikor még Solothurnban volt szerzetes, szép szónoklatai miatt nagy volt a híre; szerzetestársai és ismerősei előtt arról volt nevezetes, hogy nálánál nagyobb askétát, önmegtartóztatóbb életű embert látni nem lehetett, egyre azt mondotta, hogy legnagyobb vágya a mártyrhalál. S mikor ott Solothurnban pápa ellenes prédikációinak csakugyan az lett az eredménye, hogy úgy szólván mindnyájan kiálltak a pápás egyházból, szívesen helyeztette át magát az én kérelmemre Magyarországra, a hol még teljesedhet régi vágya: a máglyán halni meg. Így jött ő Pozsonyba. De bármennyire óhajtja is ő maga a mártyrhalált, én mindent elfogok követni, hogy azt megakadályozzam.»

«Azt aligha akadályozod meg» feleli Körbler. «Legfőlebb, ha rá lehetne venni, hogy ismét Svájcba menne vissza. De ezt nem tenné meg. Itt a városban, és erre én szavamat adom, baja nem lesz, de már a város falain kívül mindig ki van téve a veszedelemnek, ettől óvd, ha már felelősséget akarsz vállalni életéért, mert odakinn akár a várgróf, akár a főispán, akár Maurovicsék könnyen elfoghatják és megégethetik.

Armpruster szívére is kötötte Anselmusnak, hogy vigyázzon magára, mert könnyen keveredhetik bajba, ha kijön a város falai közül. Ettől az időtől fogva Anselmus sűrűn jött ki sétálni a várhegyre, eljárt Dévényre a Batoriak uradalmába, továbbá a Szt-Györgyi grófok és más főurak birtokaira, de sehol semmi baja sem történt, úgy hogy Anselmus is, Armpruster is azt gondolták, hogy az 1523. és 1525. törvényeket már senkise sem veszi komolyan Magyarországon, pedig ezen időben már a misét is megtámadta Anselmus és bálványimádásnak nevezte az egyház sok intézményét. A franciskánusok nem mertek tenni semmit, mert népszerűsége napról-napra növekedett.

Már szeptember vége felé járt az idő, midőn Armpruster kis fiával kertje felé sétált, mely a várhegy egyik lejtős oldalán terült el. A mint nagy lassan felérnek a hegy gerincére, két szerzetes ál-

lott ott, gyönyörködve a dunántúli vidékek szépségeiben. Armpruster igen szívélyesen üdvözölte őket és meghívta őket kertjébe, a mit el is fogadtak. A mint megindultak az Armpruster kert felé, nem is vették észre Maurovicsot, aki, mikor meglátta őket, messze elkerült és sietett egyenesen a várba. — Armpruster kertje java részében szőlő volt ugyan, de volt jókora rész gyümölcsös, sőt egy kis virágos kert is a kerti ház előtt. A kerti asztal körül megtelepült társaság csakhamar élénk beszélgetésbe merült, a vincellér pedig szőlőt, almát, diót, tett az asztalra; egy kis bor is akadt. Anselmus azonban csak a kertben levő forrás vizéből kért, még ilyenkor is komoly, sőt kissé rideg magatartást tanúsított, csak Armpruster kis fia tudta nagy ritkán mosolyra deríteni. Mikor Armpruster magasztalni kezdte beszédeinek nagy hatását hallgató közönségére, kedvetlenül intett kezével. Azt elhiszem, szólt, hogy a nép egy-egy beszédem hatása alatt elfogadja magában a tiszta, ősi keresztyén eszméket, de mihelyt változnak az idők, engedni fog a legkisebb külső kényszernek. Tette, nagy, emlékezetes tette volna szükség, hogy az érzület egyszerre a rémület és a szeretet hatása alatt állandóvá legyen, hogy aztán többé ki ne lehessen irtani a szívekből.

Ha jól értlek Anselmus, viszonz Armpruster, te megint régi vágyadat, a vértanú halált tartod szemed előtt. Erről azonban legalább mostanában le kell mondanod, először is sokkal több baj van az országban, semhogy a vallásos érzület miatt üldözzenek valakit, azután pedig annyira általánosakká lesznek az új vallási eszmék, hogy kezdenek már fel nem tűnni. De végre is, ha egy emberélet egész becsületes munkásságát szenteled eszméid megvalósítására, nem ér az fel a mártyrhalállal.

A dolog úgy áll, hogy mikor az eszmék ujak, mikor még intézménynyé nem forrtak egybe, egy csepp mátyrvér többet használ az ügynek, mint ezer beszéd. Már később, mikor már a meglevő intézmény léte biztosítva van, a fejlesztés munkájánál, a mátyrium legfelebb akkor szükséges, ha az egész intézményt fenyegető veszedelem elhárításáról van szó, különben minden mátyriumnál többet ér a megfontolt, következetes munkásság. Én attól tartok, hogy Zwingli és Luther csak múló sikert aratnak, a míg tanaikat vértanúhalállal meg nem pecsételték, de ez még bekövetkezhetik, mind a kettő törhetetlen jellem. Majd ha a vértanúk egész sora fészkelte bele magát a hívek szívébe, lesz a tiszta evangéliumi keresztyénség is intézménynyé, mint azzá lett az őskeresztyénség!»

Armpruster és a másik szerzetes érezték, hogy oly férfiú szavait hallgatják, a ki a veszedelem pillanatában is helyt áll szavaiért, hanem azért komoly lehetőségére a veszedelemnek nem gondoltak.

Beszélgetésök alatt beesteledett, a holdvilág fénye egyre jobban uralkodott a tájon, a friss északi szellő hazamenetelre intette a társaságot. Mire azonban megindultak, az úton már senkivel sem találkoztak; az általános csendet csak halk beszélgetésük és a tücskök csiripelése szakította meg. A mint azonban elérkeztek a várhegy azon pontjához, hol két kereszt átszelte egymást, a bozótból egy fegyveres férfiú alakja bukkant elő, kinek éles sípszavára futólépésben közeledő fegyveres tömegek robaja hangzott fel a csendes éjben és a következő pillanatban a két szerzetes, Armpruster és kis fia a fegyveresekből képezett gyűrű közepén találták magukat. A kis fiú elkezdett hangosan sírni. Egy hirtelen a helyszínén termett lovastiszt harsány hangon fordult Anselmushoz azon kérdéssel, te vagy pater Anselmus? Ennek nyugodt igenlő válaszára a tiszt egy intésére bilincset tettek a kezére. Mikor Armpruster kérdezte, kinek a meghagyásából történik ez, a tiszt halk hangon válaszolta: ő méltósága Bornemisza János várparancsnok meghagyásából pater Anselmus és szerzetes társa foglyaim, neked és fiadnak szabadságtokban áll visszatérni a városba, egy őrség fog a város kapujáig kísérni; a szerzetesek velem jönnek. Írre Armpruster odaborúlt a szerzetes lábaihoz és ruháját csókjaival és könnyeivel borította, a szerzetes pedig felmagasztosult arccal suttogetta: a miért epedtem, bekövetkezett; majd hangosan tette hozzá: köszönöm Armpruster, Isten veled és oda nyújtotta békós kezét. A következő percben már útban voltak a vár felé. Armprustert és fiát az őrség a tiszt parancsára még két óráig tartották azon a helyen, a hol a két barátot elfogták, egy szánakozó magyar hajdú a saját köpenyegét adta oda a réműlettől és az éjjeli hűvös levegőtől reszkető gyermeknek. Mikor útnak indultak, Armpruster azt mondta, ne kísérjék a kapuig, ő máshová úgy sem megy, mint haza. Mire az őrség parancsnoka azt jegyezte meg, hogy ő a parancsot okvetlenül teljesíti, de Armpruster maga is meg fogja látni, hogy a katonai őrség nem lesz felesleges számára sem. Alig haladtak néhány száz lépést, a mély út két oldalán pozsonyi polgárok jelentek meg nyársakkal felfegyverezve és nagy haraggal tárgyalták, hogy Armprustert nem vitték a szerzetesekkel együtt a várba. Armpruster Maurovics hangját is felismerte. A polgárok magatartása egyre fenyegetőbb lett, Armpruster a fiát most már a karjára vette és kérte az őrparancsnokot, hogy bármi történjék is vele, ezt a kis ártatlant védjék meg és vigyék az anyjához. Az őrparancsnok megnyugtatta, azt mondva, hogy a város kapujáig nem lesz baj, hogy azon belül mi történik, azért már nem felel. Mentül közelebb értek a város kapujához, annál nagyobb lett a civisek nyugta-

lansága, különösen mikor megláták, hogy a városkapu előtt is nagy tömeg áll, mely fáklyákkal és fegyverekkel ellátva egy siránkozó asszonyt törekszik vígasztalni. Amint Armpruster kibontakozik a várórségből, ez utóbbi azonnal a várba szól fel, míg a kapuban lévő tömeg megéljenzi Armprustert és kérdezi hol van Anselmus? Armprusterné a fiával sietett haza. És most Armpruster oda fordul a tömeghez, szemmel tartva Maurovics csoportját, az utóbbira mutatva mondja: «Hol van Anselmus!? Megmondhatom ezt nektek polgártársaim: épen most fogatta el a várparancsnok és azóta már bizonyosan a vár egy földalatti zugában sínylődik, de tudjátok-e, ki árulta el, mint Júdás az Üdvözítőt? Senki más mint Maurovics és emberei! De már akkor Maurovics és emberei nem voltak sehol. Ők is a vár felé vették útjokat.

Armpruster sietett a városházára. Ott is nagy csoportosulás volt. A Stubenban együtt volt a tanács és a Genanntschaft nagyobb része, az elnöklő polgármester pedig épen a syndikussal olvastatta fel Bornemissza várparancsnok levelét, melyben tudtára adja a polgármesternek, hogy miután az eretnek tanokat hirdető Anselmus barát a fennálló törvények szerint fogja elvenni büntetését, a várba rendeli a franciscanusok házfőnökét, a városi tanács két tagját, nem annyira a vád elbírálása végett, mert bűnös voltát maga Anselmus beismerte, hanem a személyazonosság megállapítása végett. Egyben felhívja a polgármestert, hogy a városbeli rend- és nyugalomért életével, vagyonával és becsületével helyt állani tartozik.

Armpruster azonnal szót emel. Elmondja a várhegy alatt történeteket és hozzáteszi: Pozsony város becsülete és ősi privilegiumai egyaránt követelik, hogy a várparancsnok törvénytelen eljárásával szemben a legerősebben állást foglaljunk; először is ki kell szabadítani Anselmus patert, ezt lehetőnek tartja, ismeri ő a várfal egy helyét, melyen néhány pont lőpor felrobbanásával rést ütve, a felfegyverzett városi polgársággal meg lehetne szállani a várat, melynek kis őrsége vagy megadná magát, vagy lefegyvereztetnék és Anselmus a rettenetes haláltól megszabadul. Armpruster indítványát a fiatalabbak helyeselték. Mikor pedig kérdezte Körbler, hiszi-e indítványozó, hogy a városi polgárság fegyverbe áll, ez mindjárt elválnék, csak ide állok a városháza erkélyére és megkérdem a népet; a vészharangot pedig félre kell veretni; még azt kérdezte Körbler, ki fogja vezetni a polgárságot a vár ellen? Erre a kérdésre némán mutatott Armpruster önönmagára. Ekkor Körbler kérte Armprustert, hogy kövesse a polgármesteri szobába. Armpruster gyanútlanul megtette. Útközben egy alabárdost intett magához Körbler és annak

halkan adott valami parancsot. A szobába érve, a szobát gyorsan bezárta maga után és izgatottan járt fel és alá, Armprusterral nem törődve.

Néhány percz mulva, halk kopogtatásra kinyitja az ajtót és egy szakasz alabárdost lát maga előtt; kettőt azonnal az ajtó elé állít, kettőt az ablakokhoz, kettőt pedig az utcára, hogy kívülről senki sem érintkezhesék a fogolylyal; az örök óránként felváltják egymást és minden órában jelentés teendő; a fogoly csakis további parancsra bocsáttatik szabadon; ha erőszakoskodik, vasra veretik; a fogoly: Armpruster Kristóf, városi ügyész.

— Eh, én a családomhoz akarok menni — kiáltja Armpruster.

— Tehát eszedbe jut a családod is? Ahhoz majd elmegyek én, az jó kezekben lesz.

Kijövet még egyszer szigorú utasítást ad az öröknek. Azzal visszamegy a gyűlés terembe, kinyitja az utcára nyíló ablakot és kiszól a néphez: Polgárok! Ő felsége a király parancsára elfogták Anselmus szerzetest, mert azzal van vádolva, hogy felségsértést követett el. Ha van köztetek olyan, a ki tanúságot akar tenni a vádlott mellett, az azonnal jelentkezék itt a tanácsülés termében. A többiek pedig menjenek haza.

A tömeg moraja csakhamar elült. Tanuságtételre nem jelentkezett senki. Jelentette egyszersmind a tanácsnak, hogy Armpruster további rendelkezésig fogva van. Ezt a jelentést 26 szóval 3 ellenében a tanács tudomásul vette. A kisebbség három képviselője foglyul került Armpruster mellé. Ugyanakkor kapta Körbler a jelentést, hogy Armprustert erőszakos fellépése miatt vasra kellett veretni. Még csak most indulhatott leányához és unokáihoz, a hol elmondott mindent, úgy a hogy volt. Leánya kérdésére, hogy mi lesz már most Kristóffal, azt felelte, hogy mihelyt Anselmuson végrehajtották az ítéletet, azonnal szabaddá lesz. «És ez lesz?» kérdi Mária. «Holnap reggel» feleli atyja és mindkettő szeme könnybe lábbadt.

Másnap reggel a polgármester levétette Armpruster kezeiről a bilincseket és csak annyit súgott a fülébe: «Anselmus martyr.» Armpruster nem sírt, nem szólt, csak némán kulcsolta össze kezeit és magában imádkozott, azután kezet nyújtott apósának, kérdezve, hogy vannak gyermekei? Otthon sorba ölelve övéit, szobájába zárkózott, honnét csak dél felé került elő. Ekkor tudta meg, hogy Maurovics uram már vagy két óra óta akar vele beszélni. Némán, mereven fogadta a belépőt, ki tántorogva, dúlt arccal, könnyes szemmel állott eléje, végre megszólalt, rekedt, siránkós hangon: «Uram! Csak egy ember van, a ki ellen többet vétettem, mint te ellened,

de ez az ember már meghalt! és mielőtt meghalt, megbocsátott, igen, megbocsátott, a máglyáról, a felgomolygó, sziporkázó tüzes füstből kiáltotta felém: Maurovics, én megbocsátok neked! Azután még azt kiáltotta: De profundis ad te clamavi domine! (A mélységből kiáltok hozzád óh Uram!) Azután megfulladt. A máglyán már nem sokat szenvedett, egy-kettőre végzett vele a füst. Hanem a szegekkel kivert hordóban sokat szenvedhetett szegény, szakála meg volt tépve, arca véres, olyan volt, mint Krisztus a keresztfán. Nem sírt, nem jajgatott, alázatosságában volt valami kevélység, mintha minket körülállókat sajnált volna. És megbocsátott nekem alávaló, bűnös Judásnak! Megbocsátott valamennyi gyilkosának! De te talán boszút állasz érte, te hatalmas, erős ember vagy, szállj szembe gyilkosaival, tiporj el legelőször engem, vagy ha azt gondolod, hogy beszennyezed magad a véremmel, kiáltsd oda a népnek vagy Bornemisza pribékjeinek, hogy Maurovics épen olyan eretnek, mint páter Anselmus volt!

Armpruster csak annyit tudott mondani: «Szegény Maurovics!» Az én lelkemet is nyomja a bűntudat súlya. A véghetetlen irgalmú Isten bocsássa meg bűnünket!

SCHRÖDL JÓZSEF.

Rákóczi esztendeje.

Nagy, emlékezetes esztendő virradt föl ránk 1903-mal. Felsőleges fejedelmünk, II. Rákóczi Ferenc épen most 200 esztendeje kezdte meg világhírű, dicsőséges szabadságharcát. Zászlaira azt a hármas szép jelszót iratta: «Istenért, hazáért, szabadságért.»

A magyar nemzet országszerte megünnepli a nagy esztendő emlékét. Hódolattal borul le a dicső fejedelem alakja előtt, a ki teljes életében más törvényt nem ismert, mint a haza szeretetét. Annak áldozta fel javait, ifjúságát, egész élete nyugalját. Pényes pályája börtön sötétjéből kelt ki és hontalanság éjébe hanyatlott alá, de halálig tartó hűsége őt a világtörténelem legnagyobb alakjai közé emeli. Oda emeli a magyar nevet is, mert a mely nemzet fája ily hatalmas gyümölcsöt tud teremni, a milyen Rákóczi s a mi időnkben Kossuth volt, az nem utolsó fája lehet a jó Isten kertjének.

Méltán ünnepel a protestáns egyház is. Rákóczi zászlainak megjelenésekor lélekzettek fel évtizedekig tartó elnyomás után gyülekezeteink, tértek haza idegen ég alatt bujdosó prédikátoraink. Megint fölzendült híveink föl szabadult ajkán a hálaadó zsoltár s előkerült féltve őrzött rejtékéből a kehely és a Biblia. A vallási béke korszaka

kezdődött. Rákóczi maga buzgó római katolikus volt, de példás igazságszerető ember is, a ki a háborúságszerzőket és békebontókat megbüntette. A jezsuitáknak szűk lett akkor a világ, mert a fejedelem ismerte cselszövéseiket és ármányaikat. A protestánsok pedig sohasem folyamodtak hozzá hiába sérelmeik orvoslásáért. Lorántfy Zsuzsánna ivadékához illően viselte magát s a pataki iskolának is meleg szívű barátja maradt, míg csak volt mivel pártját fogni. Udvarában tanácsasztala körül ott ültek a protestánsok főemberei egytől egyig. Petróczy István, Telekesi Török István, Pekry Lőrinc, Ottlyk György, és a többiek. Zay Zsigmond elbujdosott vele nagy Törökországba s ott hűnyta le szemét Rodostóban. Nem tudott elmaradni fejedelem mellől. Egyik titkára volt Ráday Pál, a költő, a kinek szép pünkösdi énekét mai számunk élén közöljük. Ő írta a fejedelem híres szózatát, mely azzal a szép sorral kezdődik: «Felszakadtak a magyar nemzet régi sebei.»

A nagy fejedelem hamvai még oda vannak idegenben, idegen föld kebelén. Talán az idei esztendő megtermi azt a szent elhatározást, hogy hozzuk haza abba a földbe, a melyet vére öntözött. Nyugodjék teste itthon s emléke, lelke éljen nemzedékről-nemzedékre mindnyájunk szívében!

Junius 15-én lépte át hazája határát a vereckei szoroson. Gondolatok reá s nagy korára azon a napon. Ha már tetteinkkel elmaradunk mögötte, legalább gondolatban s érzésben emelkedjünk fel alakjáig.

KOVÁCS SÁNDOR.

Hagyd Istenre, a mi Istené.

Tennen magadért bosszút állasz-é? Oktalanúl cselekeszel. A bosszúállás az ítéletnek egyik neme. És miképen lehetnél a magad bírója? A magad tulajdon szeretete megvakít. Isten a te igazi ítélő bírád, ne nyúlj az ő tisztéhez s ne ülj az ő királyi székébe. Három dolgot tartott Isten magának. Első a *szívvizsgálás*. *Allhatatlan és veszedelmes dolog a szív, ki ismérheti azt? Én vagyok az Úr, a ki a szíveket és veséket megvizsgálom.* (Jeremiás 17, 9—10. v.) Második a *dicsőség*. *Én vagyok az Úr, cz az én nevem és az én dicsőségemet senkinek nem adom, sem az én dicséretemet a bálványoknak.* (És. 42, 3. v.) Harmadik a *bosszúállás*. *Enyém a bosszúállás, én megfizetek, ezt mondja az Úr.* (Róm. 19, 19. v.) Hagyd Istenre, a mi Istené. Miért sietsz oly igen a bosszúállással? Megbántott felebarátod, hát te hány-szor bántottad meg a jóságos Istent? Ha Isten érdemed szerint bosszút akart volna állani rajtad, már régen a pokol tüzében gyöt-

rödnél. *A milyen mértékkel ti mérték, néktek is olyan mértékkel fognak mérni.* (Lukács ev. 6, 38. v.) A te tulajdon pénzeddel fizet néked Isten. Ha felebarátodon bosszút állasz, ő is bosszút áll te rajtad. Miképen bánthatott meg felebarátod, holott senki meg nem bántatik, csak tulajdon szívéből? Ám legyen, mondjuk, hogy megbántott téged. Hát te még jobban meg akarod-e magadat bántani? Megharagított, s te még nevelni akarod-e haragodat? Ha felebarátod javaidban megkárosított, te véredben károsítod magadat a forró emésztő indulattal. Testedet megsértette, te azon fölül még lelkednek is ártasz bosszúállásoddal. Ha gonoszért gonosszal fizetsz, hasonlatos vagy az olyatén emberhez, a ki a sárt sárral akarja lemosni s a maga sebével más ember sebével gyógyítja. Miért keresed gyógyulásodat más ember fájdalomában? Tövisbokorról szakítasz-e szőlőgerezdet? A bosszúállás jobban fáj a bosszúállónak, mint a ki elszenvedi. A méhecske elveszti fulánkját s életét is, ha valakire támad, te is ártasz életednek s kárhozatba döntöd lelkedet a bosszúállással.

A harag és megtorlás hasonló a szélvészhez és villámláshoz, mely önnönmagát megemészti. Jobb megbocsátani, mint bosszút állani. A megbocsátás bátorság jele, a bosszúállás félelem bélyege. Isten megbocsát néked, bocsáss meg te is felebarátodnak. *Megbocsássa-tok, néktek is megbocsáttatik.* Jótéteményeddel állhatsz legnagyobb bosszút ellenségeden. *Ha a te ellenséged éhezik, adj enni neki, ha szomjúhozik, kínáld itallal.* A jótétemény megnyeri az ellenséges lelket s a szeretettől lángra borúl a hideg szív. És ha megbántód haragja le nem csöndesül, szenvedd el a bosszútételt, bízd az Úrra ügyedet és várd békén a jutalmazás idejét. Isten a késedelmet keménységgel üti helyre. Istenem, adj erőt arra, hogy békességes türés és szeretet legyen az én bosszúállásom, hogy haragtartásom és gyűlölségem bizonyrágot ne tegyen ellenem.

Sz. F. J.

Különfélék.

A Jó Pásztor V-ik évi folyamából ime egyszerre a 6. és 7. szám köszönt be olvasóihoz. Nem idegenképen, hanem mint jó ismerős, régi megbízható barát. A mit hoz, a tiszta evangéliom szerint való lelki eledel, mely tanít, nemesít, épít egyuttal. A Jó Pásztort a magyar protestáns egyház legelső írói támogatják s ára — *évi 2 korona* — oly csekélység, hogy a legszegényebb család is megrendelheti. Ily olcsón ennyi jó olvasmányhoz nem igen jut manapság az ember. A lap árát a szerkesztőhöz,

Pozsonyba Kovács Sándor theol. akad. tanárhoz, kell küldeni. Ha olykor egy szám véletlenül elmarad, azt is a szerkesztővel tudassák olvasóink. A kinek most épen nincs meg a rávaló forintja, kértére szívesen elvárunk aratás vagy szüret utánig.

Rákóczi-ünnep Galgócson. A galgóczi és vidékebeli protestáns atyafiak szép ünnepet rendeznek május hó végén, pünkösöd szombatján Rákóczi Ferenc szabadságharcának emlékére. A pozsonyi evang. theol. akadémia tanárai és ifjúsága működnek közre, továbbá Jeszenszky Etelka és Láng Ilona úrhölgyek. Másnap pedig magyar istentiszteletet tart az akadémia. A rendezőség élén Libertiny Gusztáv kir. tanácsos, tanfelügyelő áll. Az ünnepről annak idején részletes tudósítást hozunk. A theol. akadémia különben a maga körében is megünnepeli a századfordulót június 15-én.

Az Evang. Theologusok Otthona évi jelentése május hó végén megjelenik. Az érdeklődőket kérjük, forduljanak érte a Theol. Otthon felügyelőjéhez.

Az Állatok Világa. (Emlősök.) Mikor «Az Állatok Világa» harmadik kötetének kiadását a kiadó cég megkezdte s mikor ebből a kötetből néhány füzet már megjelent, olyan technikai akadályok merültek föl, amelyek lehetetlenné tették azt, hogy az emlősökről szóló harmadik kötet gyorsan befejezést nyerhessen. Így történt, hogy ennek a résznek a folytatása helyett a madarokról szóló köteteket adták közre, amelyek azután zavar nélkül bevégeződtek. Most tehát, hogy a madarak második része immár teljesen megjelent, a kiadó cég a megkezdett és abban maradt harmadik kötet kiegészítéséhez fogott, mert hát a fölmerült akadályok időközben elsímultak. Az «Állatok Világának» most közreadott 93-dik füzete ily formán az emlősökről szóló kötet folytatását adja, kétségtelenné téve a további füzetek pontos megjelenését. Ebben a 93-dik füzetben a teve- és a szarvasféléket tárgyaló fejezeteket kapjuk, Brehn bámulatos és gyönyörködtető leírásában és művészi illusztrációkkal. — A módfelelő érdekű füzethez a Légrády Testvérek kiadó cég fekete nyomtatú műlapot csatolt, amely a kudukat ábrázolja. «Az Állatok Világa» — a mint az különben köztudomású, füzetenként jelenik meg s 80 fillérjével úgy a kiadó Légrády Testvéreknél (Budapest, V. Váci-körút 78. sz.), mint bármely könyvkereskedésben kapható. Az egyes kötetekhez művészi bekötő táblák is készültek. — «Az Állatok Világa» nagyon értékes irodalmi s tudományos vállalat, a melyet főképp iskolai könyvtárak nem nélkülözhetnek.

A pünkösdi ünnepek és a konfirmáció alkalmából felhívjuk olvasóink figyelmét az Imádságos Könyvre és Kis Énekeskönyvre, mint alkalmas ajándékokra. Bővebben a lap borítékján közölt hirdetés tájékoztat.

Szerkesztői izenet.

Olvasóinknak boldog pünkösdi ünnepeket kívánunk.

A Jó Pásztor 8. és 9. száma (augusztus és szeptember) a nyári szünet miatt egy füzetben szeptember hóban fog megjelenni.

Elmaradt számokért olvasóink szíveskedjenek egyenest a szerkesztőhöz fordulni.

Pályázat.

A pozsonyi ág. hitv. evang. ker. egyházközség pályázatot hirdet:

a) A számára hagyományozott s tulajdonát képező *Köhler-Schindler Antónia*-féle alapítványból kiosztandó három, egyenként 400 koronás akadémiai ösztöndíjra. Az alapítványért az örökhatározó végrendelete értelmében oly evang. lelkészjelöltek (candidatus verbi dei ministerii, Candidat des Predigeramtes), pályázhatnak akik tanulmányaik kiegészítése végett, külföldi evangélikus egyetemre készülnek. A folyamodónak hiteles bizonyítvánnyal igazolnia kell, hogy a lelkészjelölti qualificatiohoz szükséges vizsgálatokat (szakvizsgálat) sikerrel letette. Mellékelni kell továbbá az illetékes intézet igazgatóságától erkölcsi bizonyítványt. Az ösztöndíjat tanárjelöltek is megkaphatják ugyanazon feltétel, t. i. a szakvizsgálati bizonyítvány bemutatása mellett. Győri születésű ifjaknak, ha egyébként a feltételeknek megfelelnek, elsőségök van.

b) A *Hrabovszky Dávid*-féle 280 koronás, Jenában tanuló magyar ifjúnak szóló ösztöndíjra. Elsőségök van «egyenlő erkölcsi művelődés» mellett az alapító rokonainak; ilyenek hiányában más, Jenában tanuló magyar ifjú is megkaphatja, kiváltképp ha a gymnasiumot Sopronban vagy Pozsonyban végezte.

A folyamodványokat a Nagyságos és Nagytiszteletű Egyházi közgyűléshez címezve f. évi szeptember hó 30-ig a pozsonyi ev. egyházközség felügyelőjéhez kell küldeni. A folyamodók kötelesek az egyetemre való megérkezésük után beíratkozásukat hiteles okirattal, p. o. lecke-könyvmásolattal igazolni s lakásukat pontosan megírni, hogy a folyamodókat az egyházközség kérvényük sorsáról érvényesíthesse. Az ösztöndíj két egyenlő részletben, 1904. január és június végén fizettetik ki szabályszerű nyugtató megküldése után; a második félévi részlet azonban csak az esetben, ha a jelentkező a második félévre való beíratkozását is hitelesen igazolja.

Kelt Pozsonyban, 1903. évi május hó 10-én.

Günther M. Vilmos,
kir. tanácsos, egyházfelügyelő.